

УДК 342.1.25 (477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.25>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Прієшкіна О.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
кафедра конституційного права та правосуддя,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
Заслужений юрист України
ORCID: 0009-0003-6528-4382*

Прієшкіна О.В. Забезпечення прав та свобод людини в Україні в умовах глобалізації.

У статті здійснено всебічний аналіз проблеми забезпечення прав і свобод людини в Україні в контексті глобалізаційних процесів, трансформації державного управління, запровадження воєнного стану та посилення міжнародно-правових впливів. Основний акцент зроблено на формуванні правової держави, здатної гарантувати не лише формальне, а й фактичне дотримання прав і свобод людини. Обґрунтовано, що однією з визначальних засад сучасного конституціоналізму є принцип людської гідності, який в українських реаліях набуває нового змісту в умовах європейської інтеграції та гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу.

Розкрито проблеми, пов'язані з фрагментарністю нормативно-правового регулювання, недостатньою ефективністю механізмів реалізації та захисту прав у правозастосовній практиці, низьким рівнем довіри громадян до інститутів державної влади, а також недосконалістю судової системи. Детально висвітлений аналіз інституту конституційної скарги як новітнього механізму індивідуального захисту конституційних прав, що функціонує в межах діяльності Конституційного Суду України. Підкреслено, що запровадження конституційної скарги суттєво розширило можливості особи щодо оскарження неконституційних положень законів, однак на практиці цей інструмент залишається обмеженим через складність процедур, вузьке тлумачення предмета скарги та проблеми виконання рішень Суду.

Проаналізовано вплив міжнародно-правових стандартів, зокрема положень Загальної декларації прав людини, Міжнародних пактів та Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, на розвиток національного механізму захисту прав людини. Особливо наголошено на викликах забезпечення прав і свобод в умовах воєнного стану, коли необхідність забезпечення національної безпеки вимагає чіткого дотримання принципів пропорційності, законності та недопущення свавільних обмежень прав людини.

У результаті дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення механізмів забезпечення прав і свобод людини, зокрема шляхом підвищення ефективності інституту конституційної скарги, посилення ролі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, забезпечення реального доступу до правосуддя та подальшої адаптації законодавства України до стандартів Ради Європи та Європейського Союзу. Зроблено висновок, що без комплексних інституційних і правових змін, зростання правосвідомості громадян та деполітизації правозахисної діяльності забезпечення прав людини залишатиметься переважно декларативним.

Ключові слова: права людини, глобалізація, Конституція України, конституційна скарга, Конституційний Суд України, міжнародне право, людська гідність, правова держава, омбудсман.

Prieshkina O.V. Ensuring human rights and freedoms in Ukraine in the context of globalization.

The article provides a comprehensive analysis of the issue of ensuring human rights and freedoms in Ukraine in the context of globalization processes, the transformation of public administration, the introduction of martial law, and the strengthening of international legal influence. The main emphasis is placed on the formation of a rule-of-law state capable of guaranteeing not only the formal but also the effective observance of human rights and freedoms. It is substantiated that one of the defining principles of modern constitutionalism is human dignity, which in the Ukrainian context acquires new meaning under the conditions of European integration and the harmonization of national legislation with the law of the European Union.

The article identifies problems related to the fragmented nature of regulatory and legal framework, the insufficient effectiveness of mechanisms for the implementation and protection of rights in law enforcement practice, the low level of public trust in state institutions, as well as the imperfection

of the judicial system. Particular attention is paid to the analysis of the constitutional complaint as a modern mechanism for the individual protection of constitutional rights operating within the framework of the Constitutional Court of Ukraine. It is emphasized that the introduction of the constitutional complaint has significantly expanded individuals' opportunities to challenge unconstitutional provisions of laws; however, in practice, this instrument remains limited due to procedural complexity, a narrow interpretation of the subject matter of complaints, and difficulties in enforcing the Court's decisions.

The influence of international legal standards, in particular the provisions of the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenants, and the European Convention on Human Rights, on the development of the national mechanism for the protection of human rights is analyzed. Special attention is devoted to the challenges of ensuring rights and freedoms under martial law, where the need to safeguard national security requires strict adherence to the principles of proportionality, legality, and the prohibition of arbitrary restrictions on human rights.

As a result of the study, proposals are formulated to improve mechanisms for ensuring human rights and freedoms, in particular by enhancing the effectiveness of the constitutional complaint, strengthening the role of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights (Ombudsman), ensuring genuine access to justice, and further adapting Ukrainian legislation to the standards of the Council of Europe and the European Union. It is concluded that without comprehensive institutional and legal reforms, increased legal awareness among citizens, and the depoliticization of human rights activities, the effective protection of human rights will remain largely declarative.

Key words: human rights, globalization, Constitution of Ukraine, constitutional complaint, Constitutional Court of Ukraine, international law, human dignity, rule of law, ombudsman.

Постановка проблеми. Проблематика забезпечення прав і свобод людини наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття набула особливої актуальності та стала однією з ключових для розвитку як національних, так і міжнародних правових систем. У центрі сучасного конституціоналізму перебуває людина, а саме її гідність, свобода, безпека та права як невід'ємні цінності демократичного суспільства. Права людини визначають не лише стратегічні напрями державної політики, а й логіку функціонування всієї правової системи, виступаючи критерієм оцінки ефективності діяльності органів публічної влади. Як влучно зазначав Жан-Поль Сартр, «людина приречена бути вільною», підкреслюючи фундаментальний характер свободи як природного стану особистості [16, с. 191].

Прийняття Загальної декларації прав людини [4] Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року стало визначальним етапом формування глобальної системи захисту прав людини. Цей документ заклав універсальні стандарти прав і свобод, що згодом були конкретизовані та розвинені у міжнародно-правових актах, зокрема в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966 р.) [9], Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.) [10], а також у регіональних договорах, насамперед Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) [7].

Зазначені міжнародні акти сформували підґрунтя для побудови цілісної системи правозахисту, яка суттєво впливає на розвиток національних правових систем, у тому числі законодавства України. Водночас глобалізаційні процеси та європейська інтеграція актуалізують питання не лише формального закріплення прав людини, а й створення ефективних внутрішньодержавних механізмів їх судового захисту. У цьому контексті особливого значення набуває інститут конституційної скарги, запроваджений як новела конституційного законодавства України та покликаний забезпечити індивідуальний захист прав і свобод шляхом оскарження неконституційних положень законів, застосованих у конкретній справі.

Разом із тим практика реалізації права на конституційну скаргу засвідчує наявність низки проблем, пов'язаних із процедурною складністю звернення до Конституційного Суду України, обмеженим предметом конституційного контролю та труднощами виконання його рішень. Це зумовлює необхідність наукового переосмислення ролі конституційної скарги в системі національного правозахисту та її співвідношення з міжнародними механізмами забезпечення прав людини, особливо в умовах воєнного стану та трансформації правового порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення прав і свобод людини в Україні перебувають у центрі уваги сучасних наукових і прикладних досліджень, викликаючи інтерес не лише серед юристів-теоретиків, а й серед практиків у сфері конституційного, адміністративного, міжнародного та правозахисного права. У вітчизняній юридичній науці ґрунтовно опрацьовано питання прав людини, їх конституційно-правового закріплення та механізмів реалізації у працях таких провідних науковців, як Білозьоров Є.В. [1], Смоляр В.В. [16], Чермних В. [17], Шемшученко Ю.С. [18], Шишкін В. [19] та інших.

Окремі аспекти функціонування національного механізму захисту прав людини, зокрема діяльність судових органів, роль міжнародних стандартів та вплив практики Європейського суду з прав людини, також знайшли відображення у наукових публікаціях. Водночас інститут конституційної скарги як відносно новий механізм індивідуального захисту конституційних прав досліджується переважно фрагментарно, здебільшого у контексті загальної характеристики повноважень Конституційного Суду України або аналізу окремих його рішень, без належного системного осмислення ефективності цього інструменту.

Незважаючи на значний масив наукових праць, у сучасних дослідженнях чітко простежується недостатній рівень комплексного аналізу проблем забезпечення прав і свобод людини з урахуванням глобалізаційних трансформацій, цифрових викликів, запровадження воєнного стану та євроінтеграційних процесів, а також новел національного законодавства у сфері конституційного правосуддя. Насамперед це свідчить про потребу в подальшому розвитку наукових підходів до осмислення національної моделі правозахисту, зокрема через призму співвідношення внутрішньодержавних та міжнародних механізмів захисту прав людини.

Метою дослідження є комплексний аналіз стану забезпечення прав і свобод людини в Україні в умовах сучасних політичних, правових і соціальних трансформацій, а також формулювання авторського бачення щодо вдосконалення національної моделі захисту прав людини, у тому числі шляхом підвищення ефективності інституту конституційної скарги, відповідно до міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Права і свободи людини є фундаментом демократичного устрою держави. У статті 3 Конституції України проголошено, що «людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [8]. Передусім, це не просто декларація, а ключовий принцип, що визначає напрям розвитку державної політики, законодавства та діяльності всіх органів публічної влади.

Прийняття Конституції України [8] 1996 року стало важливим етапом у становленні правової держави. Саме цей документ вперше закріпив на рівні Основного Закону обов'язок держави не лише визнавати, а й гарантувати права та свободи кожного. Відтак, конституційний устрій України базується на визнанні людини як найвищої цінності, а права та свободи – на змісті і напрямках діяльності всіх державних інституцій.

Однак попри прогресивні положення Конституції, в українському суспільстві залишається невирішеною проблема реального, а не лише формального, забезпечення прав людини. Відсутність дієвих механізмів реалізації гарантій, правова невизначеність, недостатній рівень правової культури та довіри до інституцій зумовлюють серйозні труднощі у впровадженні правових норм на практиці. Особливо це проявляється в умовах воєнного стану, соціально-економічної нестабільності та інституційної слабкості держави.

Конституція України узгоджена з основними міжнародно-правовими актами у сфері прав людини, зокрема із Загальною декларацією прав людини (1948) [4], Міжнародними пактами про громадянські, політичні, економічні, соціальні й культурні права (1966) [10], що складають так звану Міжнародну хартію прав людини [9]. Водночас сучасний розвиток правозахисної парадигми передбачає розширення переліку прав за рахунок так званих прав «четвертого покоління»: право на мир, на безпечне довкілля, на репродуктивне самовизначення, на генетичну недоторканність, тощо.

Законодавча база України у сфері прав людини суттєво розширилась. Прийнято низку важливих законів, серед яких: «Про біженців» [11], «Про громадянство України» [12], «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [14]. Ухвалення законів «Про Конституційний Суд України» [13] та «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [15] стало інституційною основою для створення органів, які прямо покликані захищати права і свободи громадян.

Запровадження інституту конституційної скарги стало однією з ключових новел розвитку національного механізму захисту прав і свобод людини в Україні. Цей інструмент надав особі можливість безпосередньо ініціювати конституційний контроль у разі застосування в остаточному судовому рішенні закону, що, на її думку, суперечить Конституції України. У такий спосіб конституційна скарга наблизила національну модель правозахисту до європейських стандартів, посиливши роль Конституційного Суду України як інституції, покликаної гарантувати верховенство Конституції та захист основоположних прав людини.

Разом із тим ефективність інституту конституційної скарги в Україні залишається предметом наукових дискусій. На практиці значна частина скарг визнається неприйнятними з формальних підстав, що зумовлено складністю процесуальних вимог та обмеженим тлумаченням предмета конституційного контролю. Більше того, рішення Конституційного Суду України за результатами розгляду конституційних скарг не завжди забезпечують повне відновлення порушених прав заявника, що

свідчить про потребу подальшого вдосконалення законодавчого регулювання та практики застосування цього механізму [17, с. 81].

Водночас конституційна скарга посідає провідне місце у контексті принципу вичерпання національних засобів правового захисту перед зверненням до Європейського суду з прав людини. Її належне функціонування здатне не лише підвищити ефективність внутрішнього правозахисного механізму, а й зменшити кількість звернень проти України до міжнародних судових інстанцій.

Проте роль Конституційного Суду України у механізмі захисту прав людини зазнала суттєвої трансформації у зв'язку із запровадженням інституту конституційної скарги. Відповідно до чинного законодавства, Конституційний Суд України наділений повноваженнями розглядати індивідуальні звернення осіб щодо перевірки конституційності закону, застосованого в остаточному судовому рішенні у конкретній справі. Водночас, попри розширення доступу громадян до конституційної юстиції, можливості цього механізму залишаються обмеженими через вузький предмет розгляду, складність процедур та відсутність повноцінного перегляду індивідуальних рішень судів [1, с. 80].

Забезпечення прав людини неможливе без ефективної роботи судової системи. На жаль, в Україні правосуддя перебуває під тиском багатьох викликів: перевантаження судів, дефіцит довіри до суддів, формалізм у вирішенні справ, що безпосередньо впливає на доступність і справедливість захисту прав громадян.

Глобалізація, технологічний розвиток і європейська інтеграція вимагають від держави адекватних відповідей і модернізації національного правового поля. Сьогодні потрібно не лише декларувати права, а й забезпечувати їхній реальний захист через суд, адміністративні інструменти, діяльність омбудсмена, участь громадськості [19, с. 240].

Реалізація прав людини можлива лише за наявності ефективної системи гарантій. До основних інституційних механізмів, які покликані забезпечувати реалізацію прав людини в Україні, належать: Президент України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини (омбудсман), судова система, органи прокуратури, а також виконавчі органи державної влади. Значущим є й те, що, згідно з частиною четвертою статті 55 Конституції України, кожна особа має право звертатися за захистом своїх прав до міжнародних судових інстанцій, якщо вичерпано всі національні засоби захисту.

У контексті міжнародного права варто згадати історичну роль Декларації прав людини і громадянина, проголошеної у Франції у 1789 році. Вона стала основою для формування сучасної концепції прав людини, згодом відображеної в таких міжнародно-правових актах, як Загальна декларація прав людини (1948) [4], Міжнародні пакти про громадянські й політичні права [9] та про економічні, соціальні й культурні права (1973) [10], а також у Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1999) [5] та Конвенції про запобігання злочинам геноциду (1948) [6].

Значну увагу заслуговують регіональні акти: Європейська соціальна хартія (1961) [3], Європейська конвенція про запобігання тортурам та нелюдському або принизливому поводженню чи покаранню (1987) [2], які діють на рівні Ради Європи. Саме вони формують стандарт правозахисної політики, до якого прагне Україна.

Сучасні досягнення науки, зокрема в галузях біоетики, медицини та генетики, виводять на передній план нові права людини – права на репродуктивну автономію, трансплантацію органів, евтаназію, генетичну безпеку, що потребують правового врегулювання та етичної оцінки. Усі ці виклики вимагають адаптації національного законодавства до новітніх глобальних стандартів [17, с. 82].

Водночас значна кількість прав людини в Україні залишається незахищеною на практиці. Як слушно зазначає Ю. С. Шемшученко, громадянське суспільство може бути основою демократичної держави лише тоді, коли його інтереси не суперечать державним, а навпаки узгоджуються з ними [18, с. 19]. Однак сьогодні спостерігається суттєве протиставлення інтересів держави та громадян, що підриває довіру до влади й гальмує розвиток демократичних процесів.

Конституційний Суд України в одному зі своїх рішень наголосив, що права і свободи людини підлягають захисту не лише від приватних осіб, а й від держави та її органів. Насамперед це підтверджує актуальність проблеми – формальне закріплення прав у Конституції не гарантує їх реального втілення.

Прикладами масштабних порушень прав людини є високий рівень бідності, низький рівень пенсійного забезпечення, порушення прав затриманих, скорочення доступу до безоплатної освіти та медицини, а також часті порушення виборчих прав громадян. Зазначені реалії породжують зневіру населення в ефективність державної політики.

Суттєвою перешкодою є недосконалість законодавства про місцеве самоврядування. Потрібне розширення участі громад у бюджетному процесі, зміцнення матеріально-фінансової бази громад

та реальне втілення принципу «бюджету знизу». Більше того, варто реформувати систему адміністративної юстиції, аби забезпечити належний правовий захист як інтересів громад, так і окремих громадян [1, с. 82].

Необхідним кроком має стати розроблення і впровадження Національної програми адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів у сфері прав людини. Верховна Рада України, як вищий законодавчий орган, відіграє ключову роль у законотворчості та парламентському контролі за дотриманням прав людини.

Можна стверджувати, що Україна має широкий арсенал формальних механізмів захисту прав людини. Проте без належного рівня реалізації, гарантій та ефективного правозастосування, особливо у сфері соціально-економічних прав, вони залишаються лише на папері. Лише за умови системного підходу з боку як держави, так і громадянського суспільства можна досягти справжньої правозахисної трансформації.

Висновки і пропозиції. Комплексний аналіз стану забезпечення прав і свобод людини в Україні у світлі глобалізаційних трансформацій засвідчує, що, незважаючи на задекларовану в Конституції України цінність людської гідності, її практична реалізація залишається фрагментарною та значною мірою залежною від політичної, соціально-економічної й правової нестабільності. Теорія визнання людської гідності як інтегральної ознаки сучасної правової держави повинна втілюватися не лише на концептуальному рівні, а й через ефективні, юридично визначені механізми захисту основоположних прав і свобод людини.

Україна, перебуваючи на шляху до повноцінної інтеграції в європейський правовий простір, стикається з комплексом проблем нормативно-правової адаптації. Насамперед ідеться про необхідність системної імплементації міжнародних стандартів у сфері прав людини, зокрема практики Європейського суду з прав людини, у національну правову систему. Водночас ефективність такої імплементації безпосередньо залежить від інституційних чинників – функціонування судової системи, реальної незалежності парламентського омбудсмана, рівня правової культури та обізнаності громадян.

Вагомого значення в сучасних умовах набуває інститут конституційної скарги як новітній механізм індивідуального захисту конституційних прав. Запровадження цього інструменту розширило доступ особи до конституційної юстиції та наблизило національну модель правозахисту до європейських стандартів. Водночас обмежений предмет розгляду конституційних скарг, складність процесуальних вимог та проблеми виконання рішень Конституційного Суду України свідчать про потребу подальшого вдосконалення законодавчого регулювання та практики застосування цього інституту.

Надання Україні статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу відкриває нові можливості для розвитку інституту прав людини, однак реальний прогрес можливий лише за умови комплексних реформ – законодавчих, інституційних та освітніх. Зокрема, актуальним є розроблення та впровадження цілісної Національної стратегії у сфері прав людини, яка б охоплювала сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією, біоетичними проблемами, екологічною безпекою та захистом прав людини в умовах воєнного стану.

З огляду на викладене, пропонується:

- удосконалити конституційне та галузеве законодавство з урахуванням міжнародних стандартів і практики Європейського суду з прав людини;
- підвищити ефективність інституту конституційної скарги шляхом спрощення процесуальних вимог та розширення можливостей відновлення порушених прав заявника;
- забезпечити реальний доступ громадян до правосуддя через реформування судової системи та розвиток адміністративної юстиції;
- посилити інституційний контроль за дотриманням прав людини, зокрема шляхом зміцнення ролі парламентського омбудсмана;
- підвищити рівень правової освіти та інформаційної політики у сфері прав людини;
- адаптувати нормативну базу до новітніх поколінь прав (цифрових, інформаційних, генетичних, екологічних тощо).

Таким чином, лише за умов реального, а не декларативного забезпечення прав і свобод людини можлива побудова демократичної, соціальної та правової держави. Держава повинна не лише проголошувати людину найвищою соціальною цінністю, а й створювати ефективні правові механізми реалізації та захисту її прав як у мирний час, так і в умовах кризових ситуацій, зокрема збройного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білозьоров Є.В. Права людини в умовах глобалізації: доктринальний підхід. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2012. Вип. 18. С. 79-84. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/10f14023-6ed9-4770-8e7c-b97b2c90a85a/content>.
2. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню: міжнародний документ від 26 листоп. 1987 р. Підписано 2 трав. 1996 р. Ратифіковано Законом України від 24 січ. 1997 р. № 33/97-ВР. Набрала чинності для України 1 верес. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text.
3. Європейська соціальна хартія (переглянута : міжнародний документ від 3 трав. 1996 р. Ратифіковано із заявами Законом України від 14 верес. 2006 р. № 137-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 43. Ст. 418. Редакція від 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text.
4. Загальна декларація прав людини: міжнарод. документ, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 10 груд. 1948 р., резолюція 217 А (III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: [міжнародний документ, чинний]. Редакція від 6 жовт. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.
6. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього: міжнародний документ від 9 груд. 1948 р. Офіційний переклад, надісланий листом МЗС № 72/14-612-54598 від 22 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами): міжнар. документ, підписаний 4 листоп. 1950 р., ратифікований Україною 17 лип. 1997 р. *Офіційний вісник України*. 2021. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
8. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнар. документ, ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. *Офіційний вісник України*. 1976. № 995_043. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: міжнар. документ, ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. *Офіційний вісник України*. 1976. № 995_042. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
11. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 лип. 2011 р. № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.
12. Про громадянство України: Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65. Редакція від 5 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
13. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР (втратив чинність 03.08.2017 на підставі Закону України від 13.07.2017 № 2136-VIII). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 49. Ст. 272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
14. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 верес. 2011 р. № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179. Редакція від 5 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
15. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99. Редакція від 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
16. Смоляр В.В. Поняття свободи та відповідальності у філософських поглядах Ж.-П. Сартра. *Науково-практична конференція (м. Полтава, 27-28 трав. 2022 р.)*. Полтава, 2022. С. 191-193. URL: <https://ndeks.lviv.ua/pdf/16.pdf>.
17. Федоренко В. Політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: поняття, види, характеристика. *Історико-правовий часопис: журнал*. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 1 (7). С. 80-87. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10805/1/%d1%84%d0%b5%d0%b4%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be.pdf>.

18. Шемшученко Ю.С. Конституційний процес у незалежній Україні. *Право України*. 2014. № 7. С. 19–24. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Zurnal_2014/pravo_ukr_7_2014.pdf.
19. Шишкін В.І. Концептуальні підходи щодо підстав для відмови у відкритті провадження в Конституційному Суді України за конституційним зверненням. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4–5. С. 164–173. URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/04-05-02.09.2011.pdf>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026

© Прісшкіна О.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0